

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

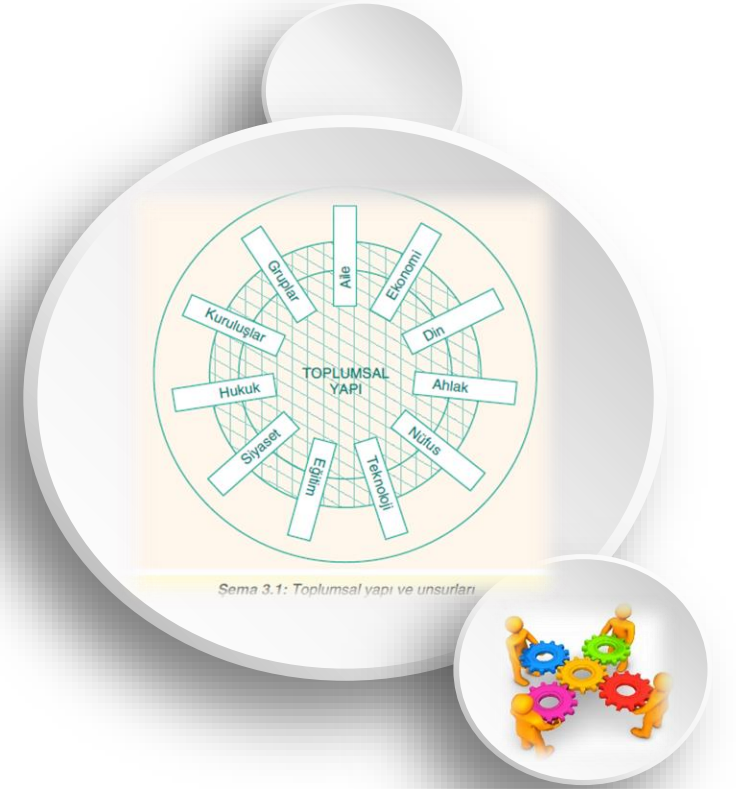
TOPLUMSAL YAPI

- ✓ Yapı: bir düzenin yada bir bütünün parçaları arasındaki bağlar ve karşılıklı ilişkiler biçiminde tanımlanabilir.
- ✓ Bu bağ ve ilişkiler, o bütünün parçalarının dengeli ve uyumlu olmasını sağlar.
- ✓ Ör: bir binanın yapı yada bir futbol takımı

YAPI

TOPLUMSAL
YAPI

- ✓ Toplumu meydana getiren bireylerin, grupların, kurumların bütününe ve aralarındaki ilişkiler biçimine toplumsal yapı denir.
- ✓ Toplumsal yapı, toplumu oluşturan unsurları ve bu unsurlar arasındaki ilişkileri, organizasyonu ve işleyişi ifade eder.

Sema 3.1: Toplumsal yapı ve unsurları

SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI

Toplumsal Yapı Türleri

Maddi Yapı

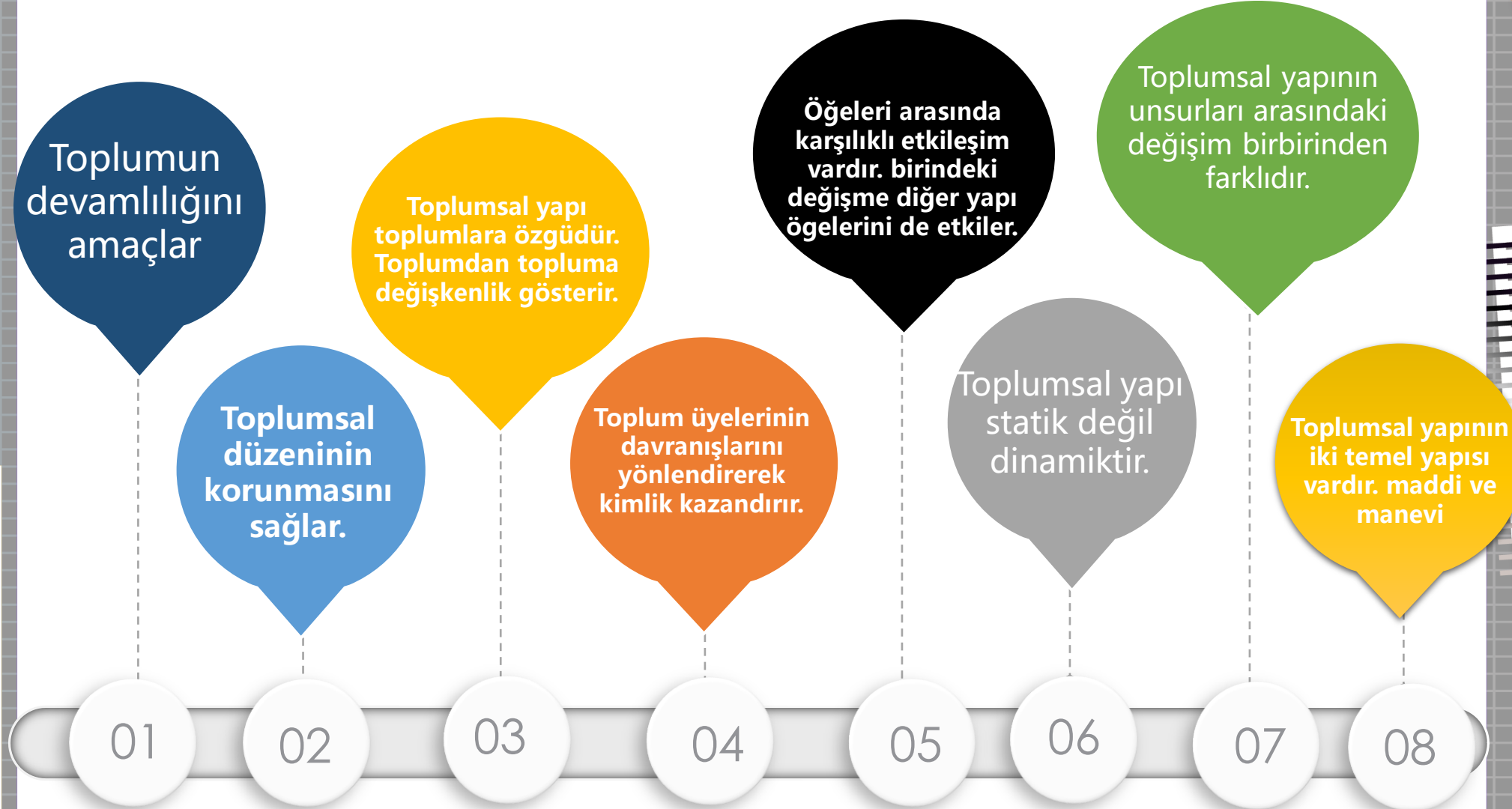
Toplumun dış görüşü yani çerçevesidir. Nüfus, coğrafi mekan, üretim ilişkileri, iklim, bitki örtüsü, doğal kaynaklar, teknoloji toplumsal yapının maddi unsurlarıdır.

Manevi Yapı

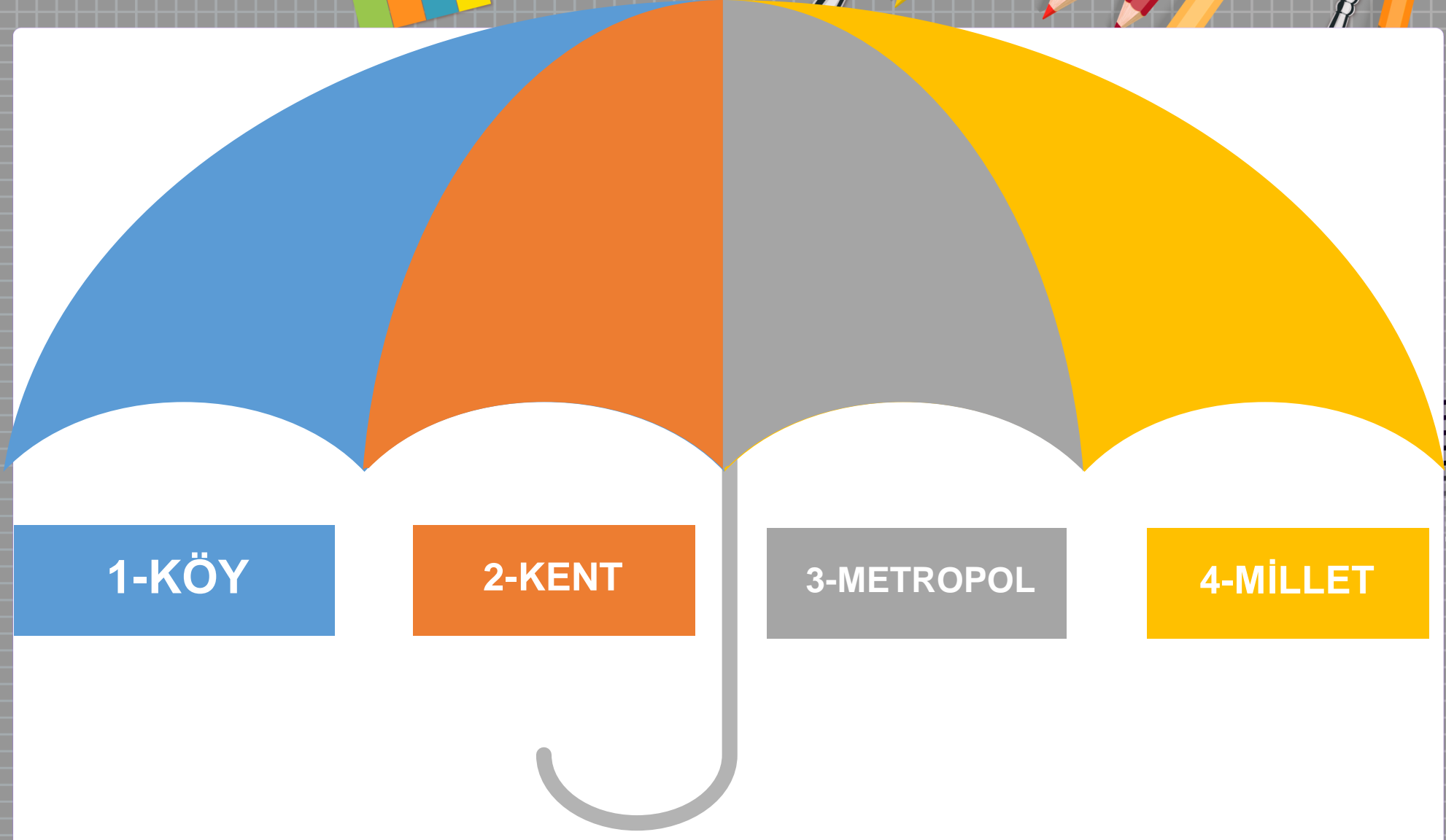
Toplumun kültürel yapısıdır. Ahlak, eğitim, siyaset, aile, hukuk, kültür, gelenek ve görenekler toplumsal yapının manevi unsurlarıdır.

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

TOPLUMSAL YAPININ ÖZELLİKLERİ

SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI

YERLEŞİM BİÇİMLERİNE GÖRE TOPLUMSAL YAPI

YERLEŞİM BİÇİMLERİNE GÖRE TOPLUMSAL YAPI

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

KÖY

Nüfusu iki binin altındaki yerleşim birimleridir.

Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır.

Gelenek ve göreneklerin etkisi fazladır. Toplumsal normlar daha çok yazısız kurallara göre belirlenir.

İlişkiler yüz yüze, samimi ve içtendir.

Toplumsal denetim güçlüdür. Toplum genelde homojendir.

Toplumsal değişim ve hareketlilik yavaştır.

Doğum oranı yüksektir. Eğitim düzeyi düşüktür.

Biz duygusu egemendir. İlişkiler birincildir.

YERLEŞİM BİÇİMLERİNE GÖRE TOPLUMSAL YAPI

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

KENT

Nüfusu on binin üzerindeki yerleşim birimleridir.

Geçim kaynağı sanayi ve hizmet sektörüne dayanır.

Mesleğe dayalı uzmanlaşma ve iş bölümü yaygındır.

İnsan ilişkileri resmi ve çıkar ilişkisine dayanır.

Toplumsal değişim ve hareketlilik hızlıdır.

Geleneklerin yerini yazılı hukuk kuralları almıştır. Nüfus kalabalık olduğu için toplumsal kontrol zayıftır.

Kadının ailede ve iş hayatındaki rolü artmıştır.

Ben duygusu egemendir. İlişkiler ikincildir.

**SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI**

Yapısal Özellikler	Şehir	Köy
Ekonomi	Sanayi ve ticaret	Tarım ve hayvancılık
Nüfus yoğunluğu	Çok	Az
Toplumsal ilişkiler	İkincil	Birincil
Kültürel özellikler	Heterojen	Homojen
İş bölümü	Yaygın	Az

SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI

METROPOL

YERLEŞİM BİÇİMLERİNE GÖRE TOPLUMSAL YAPI

İç içe geçmiş kentlerden ve banliyölerden oluşan, kültür ve ekonomi yönünden gelişmiş merkezlere denir.

Farklı kültür din ve ulustan insanların bir arda yaşadıkları çok merkezli yerleşim birimleridir.

Etraflarında geniş bir hinterlant bulunur.

İstanbul, tokyo, Paris, Londra birer metropol şehirdir.

Gelişmiş ulaşım ve yönetim olanakları vardır.

Çok göç alır çok kalabalık yapıları vardır.

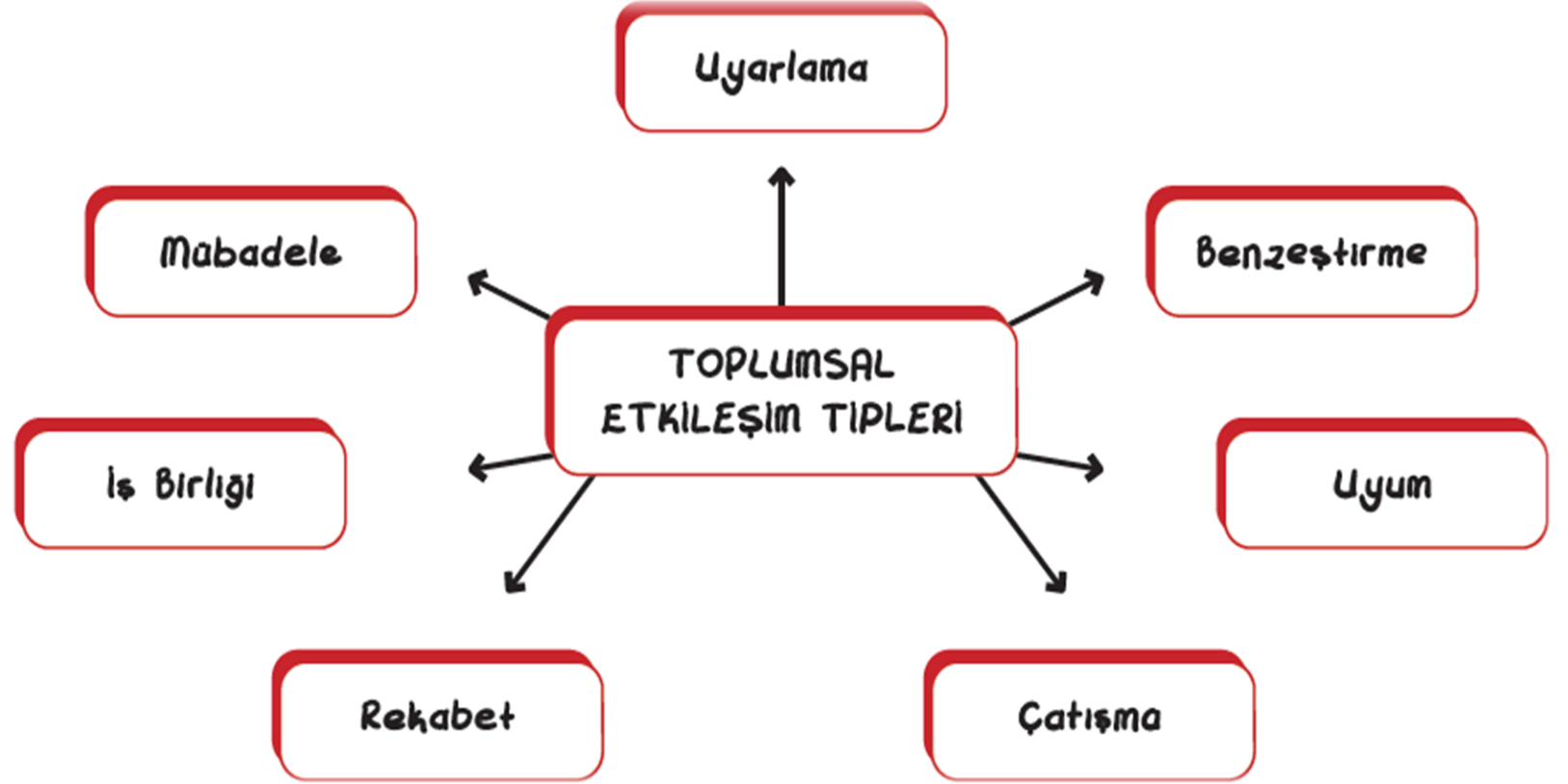
Hizmet, kültür finans merkezleridir.

Toplumsal ilişkiler çok azdır. Bireylerde ben duygusu hakimdir.

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

TOPLUMSAL ETKİLEŞİM

- Toplumsal hayatta bireylerin ya da grupların farklı şekillerde karşı karşıya gelmesine toplumsal etkileşim denir.
- Toplumsal etkileşim, sosyal ilişki örüntüleri oluşturur. Bu etkileşim örüntüleri sayesinde sosyal ilişkiler kurulur ve sonuçta da sosyal yapı ortaya çıkar.

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

MÜBADELE

Karşılıklı bir ilişkinin söz konusu olduğu, bireyin bir başkası için karşılığında bir şey bekleyerek ya da gönüllü olarak yaptığı etkileşim biçimidir. Mübadele ticaretin, dolayısıyla ekonominin temelini oluşturur. Pazarda tavuk satan bir köylü, karşılığında gübre aldığı mübadele tarzı etkileşimde bulunmuş olur.

REKABET

En az iki bireyin ya da grubun belli bir hedefe ulaşmak amacıyla yarış içine girmesidir.

İŞ BİRLİĞİ

Hedefe ulaşmak için, bireylerin ya da toplumsal grupların kaynakları etkin bir şekilde kullanarak birlikte çalışmasıdır.

ÇATIŞMA

Zararlı bir etkileşim biçimi olarak kabul edilir ve etkileşimde önemli olan hedef değil, muhatap kabul ettiği diğer birey ya da grup olan rakibi yenmektir.

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

BASKI

Bir bireyin ya da grubun iradesi ve isteği doğrultusunda diğer bireyleri ya da grubu istemedikleri bir Őeye zorlamasıdır.

UYUM

Bireyin ya da grubun genel olarak toplumun beklentileri ile uyuşan davranış türüdür.

UYARLAMA

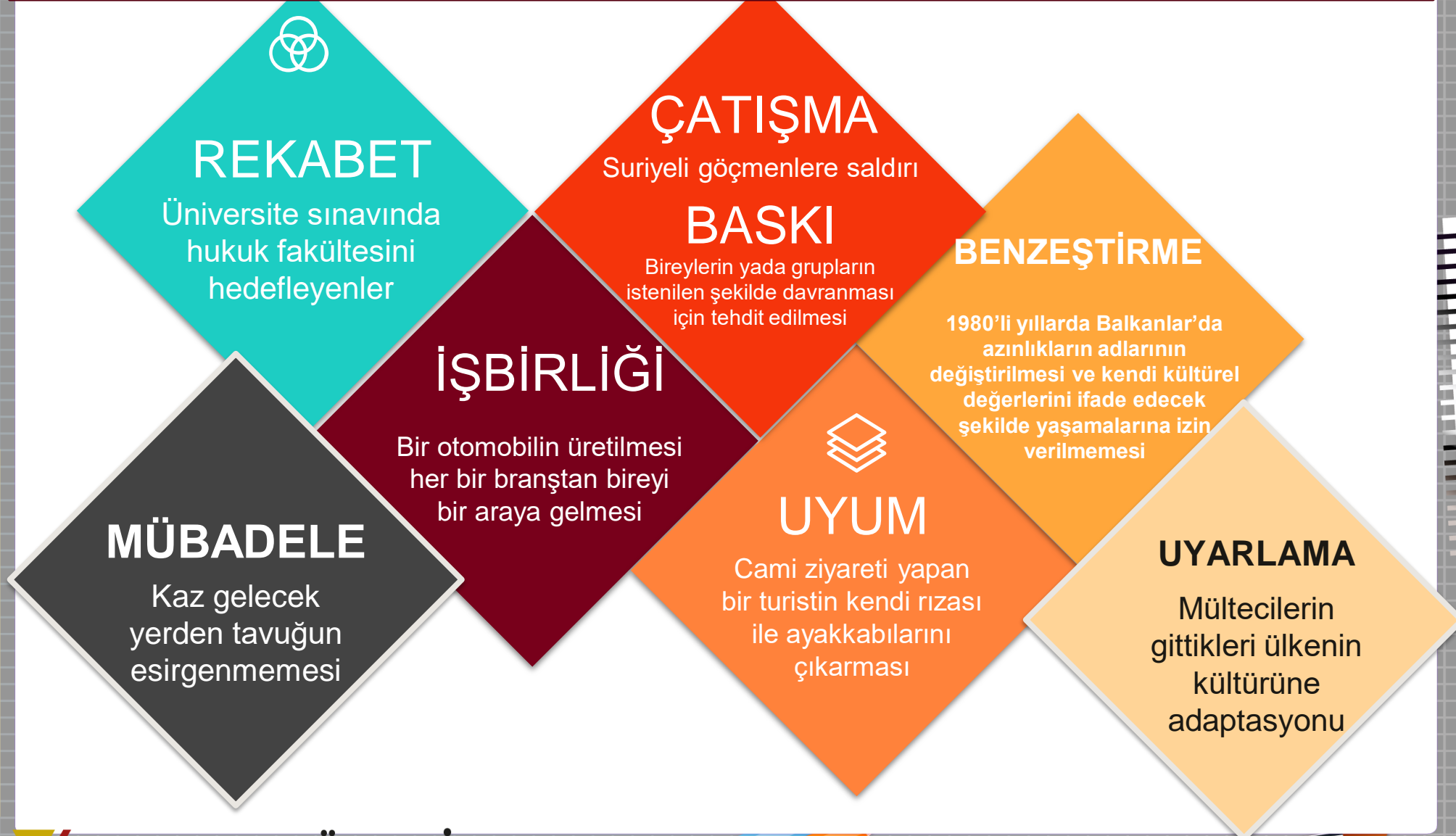
Birey ya da grupların karşılıklı ödünler vererek içinde buldukları gruba ya da topluma uyumlu hale gelme sürecisidir.

BENZEŞTİRME

Tüm grupların aralarındaki ayrılıkları yavaş yavaş azaltarak, toplumsal grupların lehine değişim içine girmesine yönlendirilmesidir.

TOPLUMSAL ETKİLEŞİM ÖRNEKLERİ

SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI

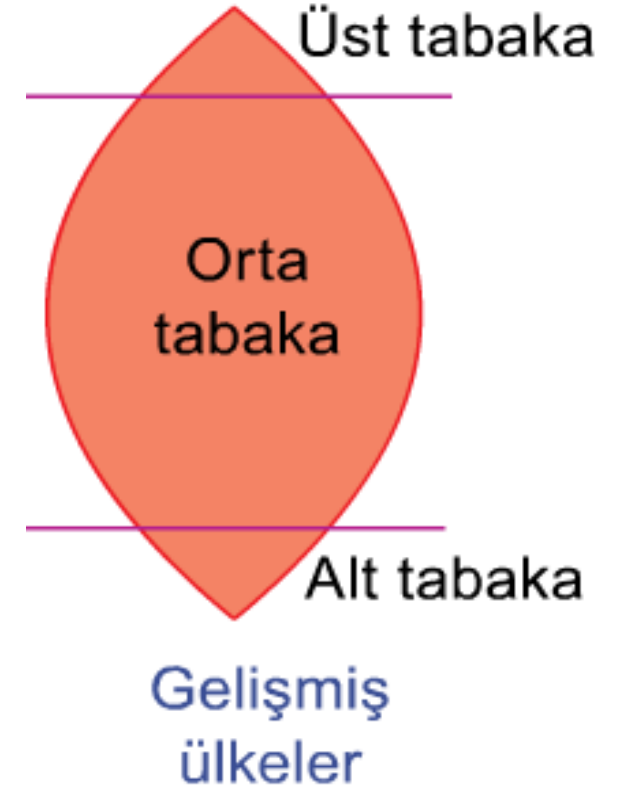
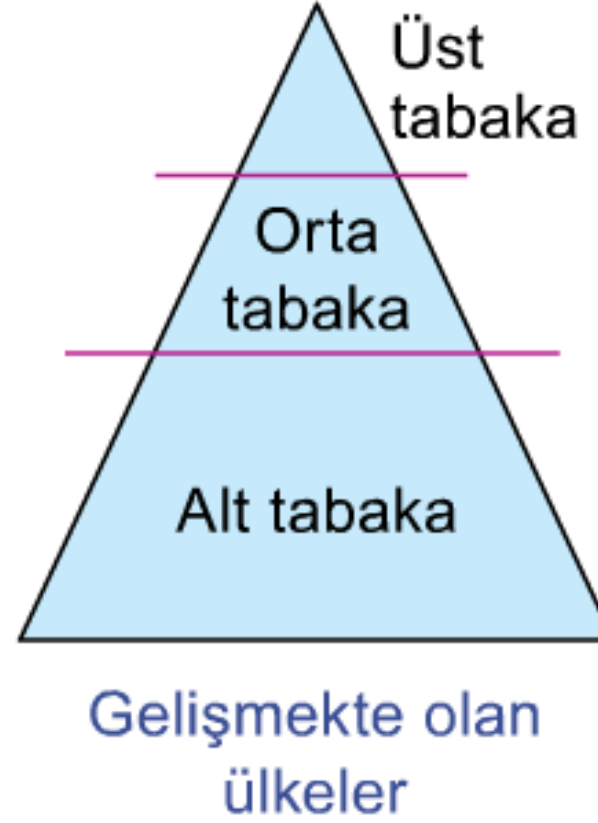
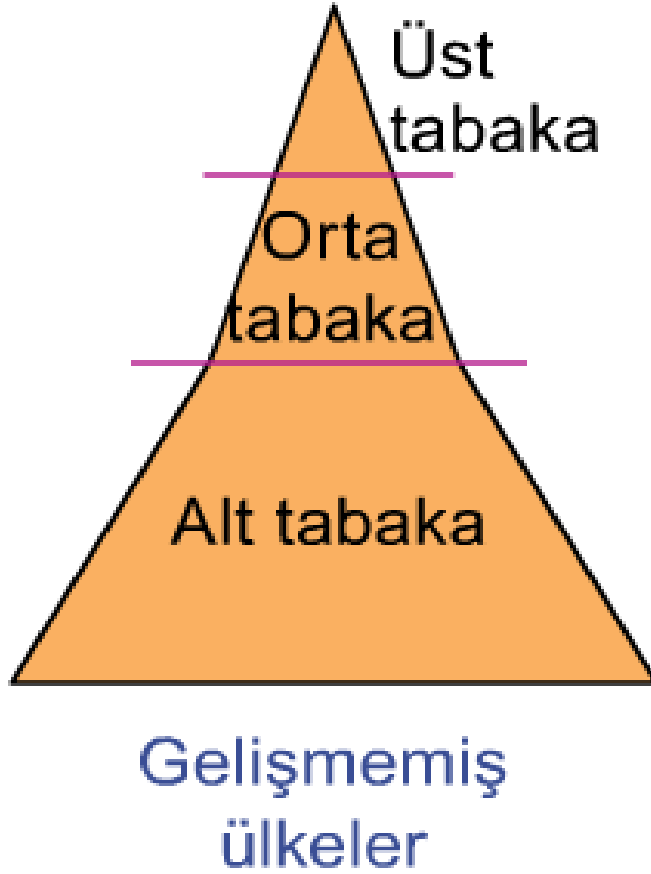
SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI

TOPLUMSAL TABAKALAŞMA

- ❖ İktidar, prestij, güç ve statüye göre nüfusun farklılaşması ve hiyerarşik olarak sınıflandırılmasıdır.

SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI

**SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI**

**TABAKALAŞMA
SİSTEMLERİ**

**KAPALI
TABAKALAŞMA**

**1-KAST SİSTEMİ
2-KÖLELİK SİSTEMİ**

**YARI KAPALI
TABAKALAŞMA**

**FEODAL ZÜMRE
SİSTEMİ**

**AÇIK SINIF
TABAKALAŞMASI**

**SINIF
SİSTEMİ**

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

TABAKALAŞMA TÜRLERİ

Kapalı Sınıf Tabakalaşması

- Tabakalar arası geçişe hiçbir şekilde izin verilmeyen ve doğuştan sahip olunan ayrıcalık ve yasakların ömür boyu devam ettiği tabakalaşma türüdür.
- Bireyler ırk, renk, aile, gelenek gibi ölçütlere göre belirli tabakalar içinde yer alırlar.
- Bireyin sadece verilmiş statüsü vardır ve bu statüsü süreklidir.
- Kapalı sınıf tabakalaşmasının en büyük örnekleri kölelik ve kast sistemidir.

KÖLELİĞİN ÖZELLİKLERİ

- Kölenin çocuğu da köle olarak doğar.
- Köleler seçmen dahi olamazlar, hiçbir siyasal hakları yoktur.
- Köleler sadece kendi aralarında evlenebilirler. Fakat sahipleri isterse aileyi dağıtabilir.
- Köle sahibi emrindeki köleye her istediğini yaptırabilir ve davranışlarından dolayı hiç kimseye hesap vermek durumunda değildir.
- Köleleri koruyan hukuki bir temel yoktur.

SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI

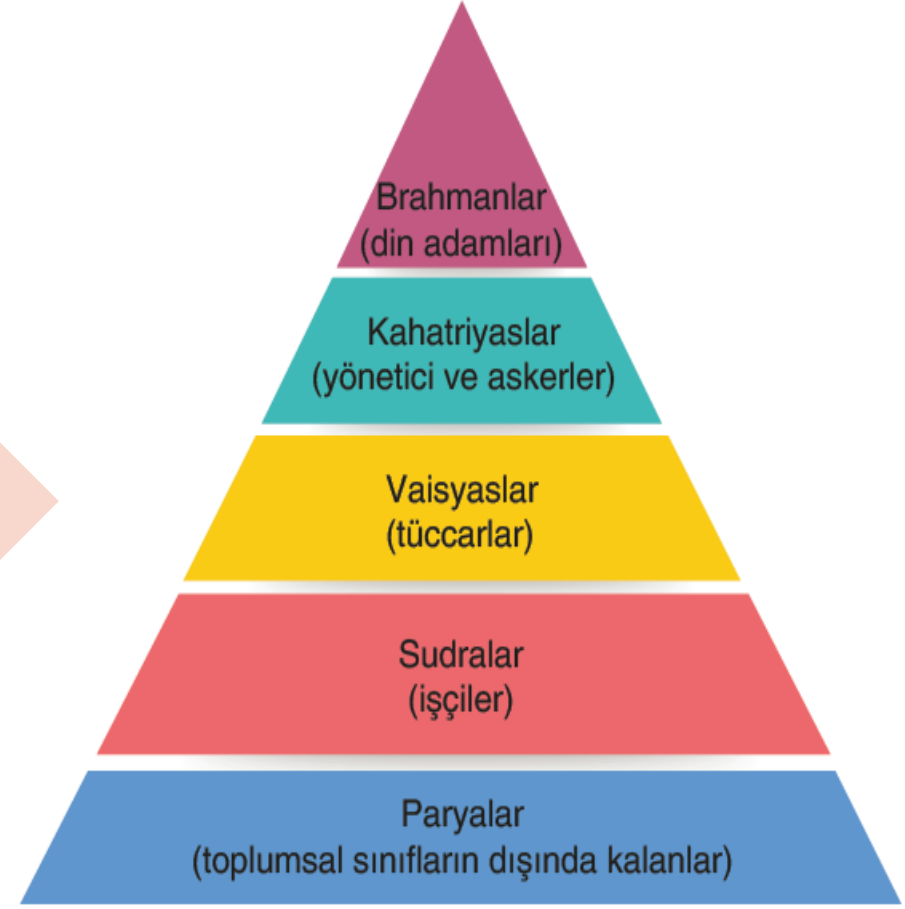
KAST SİSTEMİ

Hindistan'da kökleri binlerce yıl öncesine giden bir Tabakalaşma sistemi olan kast sistemi, bireylerin bütünüyle ırk, din veya diğer doğuştan kazanılan özelliklerine göre ayrımını esas alır

Bu sisteme göre Hint toplumu beş ana kast grubuna ayrılmıştır.

Bireylerin kastları doğumla belli olur ve doğdukları kasta ölürler.

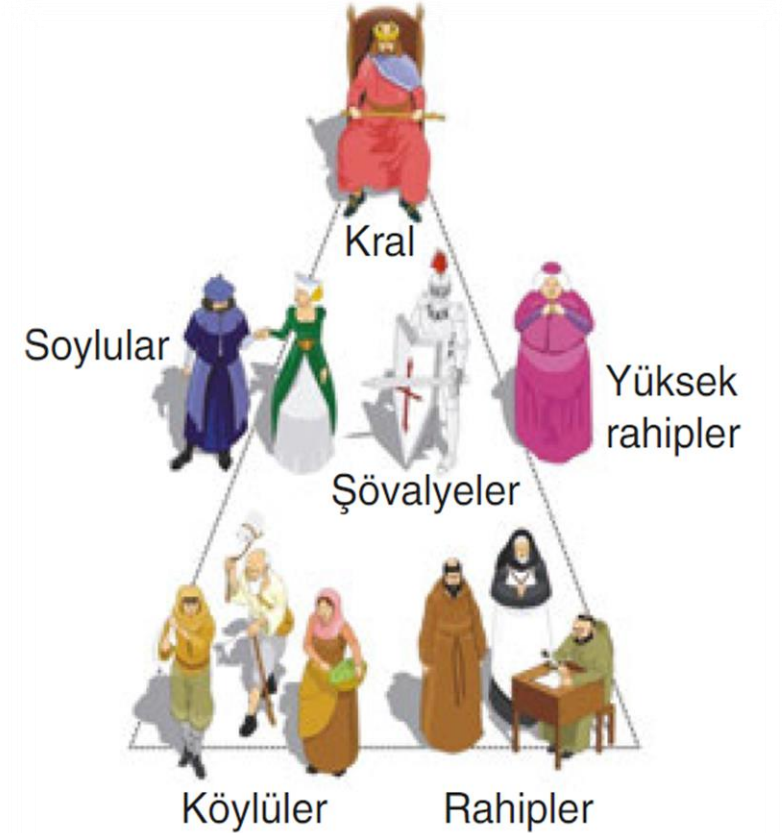
Her kastın alabileceği eğitim ve meslek türü bellidir.

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

YARI KAPALI TABAKALAŞMA (ZÜMRE SİSTEMİ)

- Toplumsal tabakalaşmanın zümreye bağlı olarak belirlenmesi, Avrupa'da feodalite zamanında görülmüştür. Bu sistem farklı gruplar arasında karşılıklı hak ve sorumluluklar üzerinde kurulmuş bir sistemdir.
- Orta Çağ Avrupa'sında bu sistemde üç temel zümre grubu vardır
- Birincisi en üstte bulunan krala bağlı asiller, toprak sahipleri ve derebeyleridir. İkinci zümre kiliseye bağlı din adamları ve şövalyelerden oluşur. Üçüncü zümrenin ise büyük çoğunluğu toprak sahipleri için çalışan köylülerden, zanaatkârlardan, küçük ticaret erbabından ve alt düzeydeki din adamlarından oluşur.
- Bu sistemde kast ve kölelik sisteminden farklı olarak bir dereceye kadar, tabakalar arası evlilik yoluyla veya bireysel olarak toplumda güven kazanan bir kişinin tabakalar arasında geçişler yapabilmesi olanaklıdır.

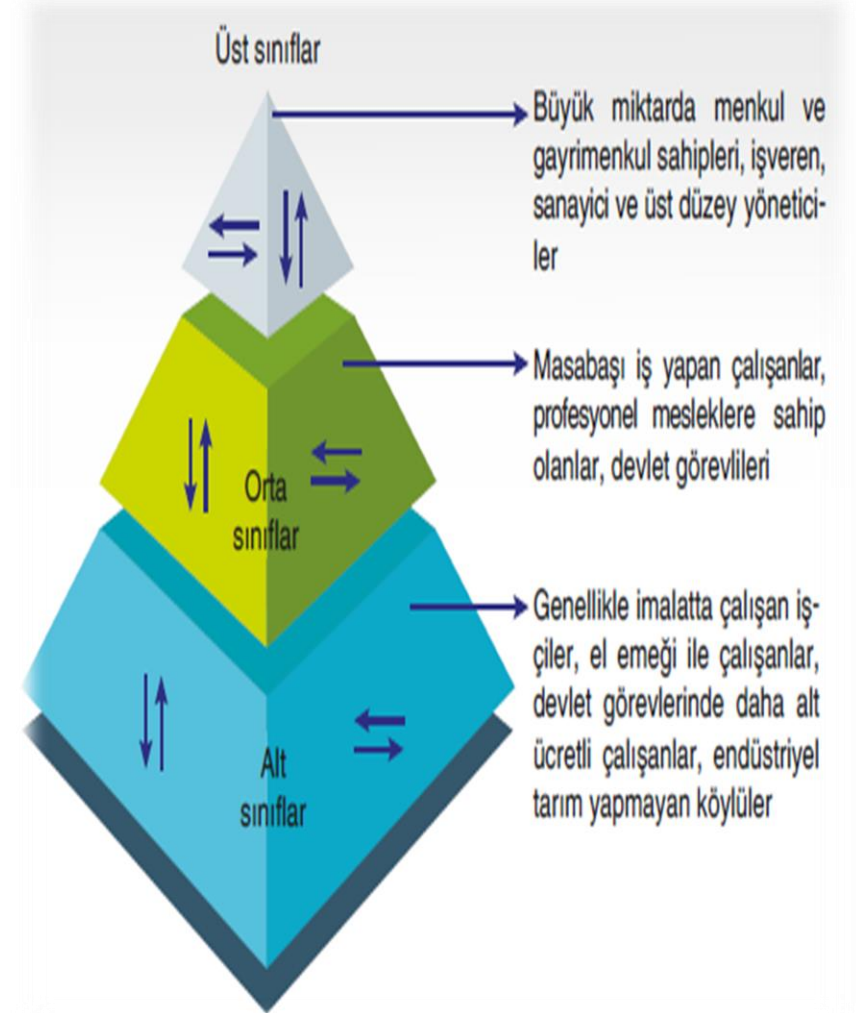

Şekil 3.4: Avrupa'da yarı kapalı tabakalaşma (feodal sistem)

AÇIK TABAKALAŞMA (SINIF TABAKALAŞMASI)

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

- ❑ Sınıf temelli tabakalaşma sistemi diğer tüm toplumsal tabakalaşma sistemlerinden farklı olarak kişinin doğuştan sahip olduğu statüyü değiştirebileceği, bunu da kendi yetenekleri ve kazanımları ile yapabileceği için değişime ve dinamizme en açık sistem olarak tanımlanır.
- ❑ Bir kişinin ait olduğu sosyal sınıf, bir yandan doğuştan sahip olduğu sosyal konuma diğer yandan bireysel çabasına bağlıdır. Bu sistemde tabakalar arası yukarı ve aşağı, dikey ve yatay toplumsal hareketlilik daha olasıdır.
- ❑ Daha çok demokratik ülkelerde görülür.

SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

TOPLUMSAL TABAKALAŞMANIN ÖZELLİKLERİ

- Toplumsal tabakalaşma toplumun bir özelliğidir, evrensel bir gerçektir.
- Toplumsal tabakalaşmada her tabakanın belirli hakları ve görevleri vardır.
- Tabakalar arasında genelde geçiş vardır; ancak bazı toplumlarda tabakalar arası geçişe izin verilmez.
- Sanayi toplumlarında belirleyici olan ekonomidir; bu toplumlarda tabaka değiştirmek daha kolaydır.
- Toplumsal tabakalaşma kuşaklar arasında devam eder.
- Toplumsal tabakalaşma toplumun olanaklarını bireylere farklı biçimde dağıtarak eşitsizliklere yol açar.

TOPLUMSAL HAREKETLİLİK

Toplumsal hareketlilik, bir bireyin yada grubun toplumsal tabakalar arasında yada aynı tabaka içerisinde yer değiştirmesidir

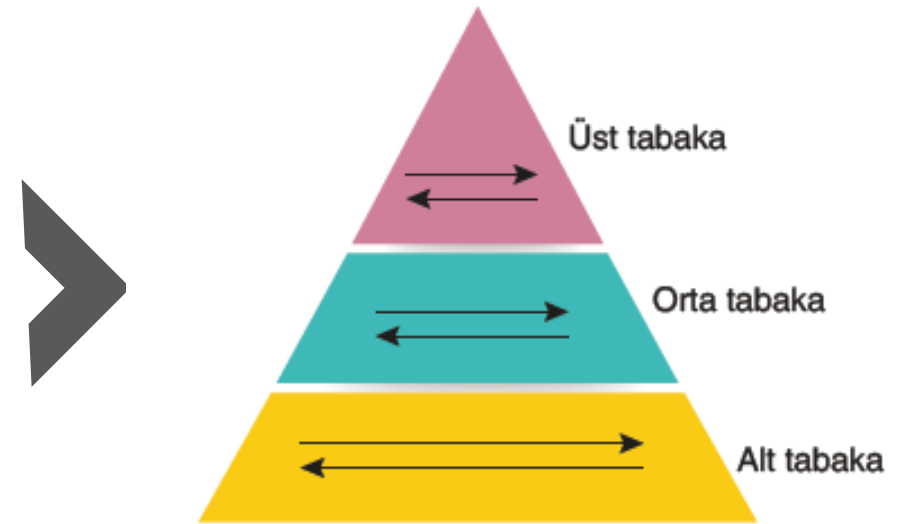
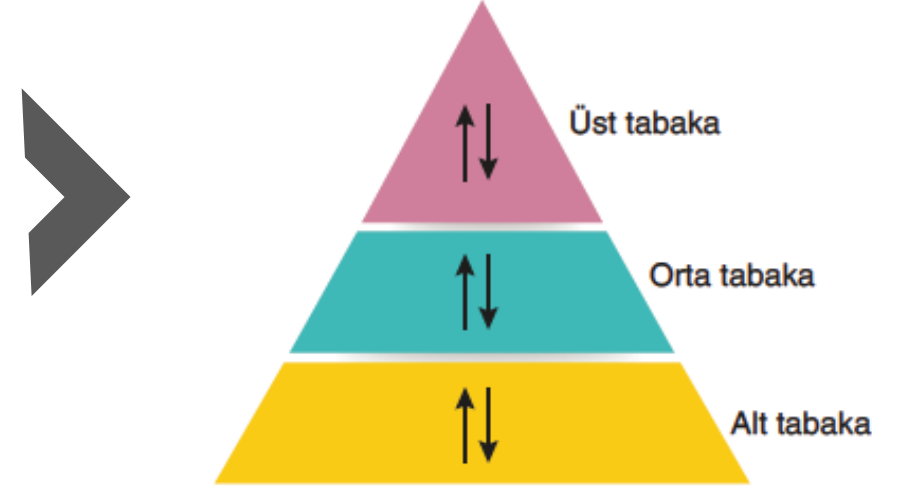
SOSYOLOJİ DERSİ KONU TEKRARI

- ✓ Toplumsal yapıda bireylerin yada grupların bir toplumsal tabakadan diğerine geçmesidir.
- ✓ Ör: bir fabrika işçinin iş yeri açarak işveren olması

DIKEY HAREKETLİLİK

YATAY HAREKETLİLİK

- ✓ Bireylerin yada grupların toplumsal tabakalarını değiştirmeden bir konumdan başka bir konuma geçmesidir.
- ✓ Bu tür hareketlikte hayat tarzında belirgin bir değişme olmadığı halde statü bakımından değişme olabilir.
- ✓ Ör: bir tarım işçisinin fabrikada işçi olması
- ✓ Yatay hareketlilik coğrafi ve mesleki olmak üzere iki şekilde görülür.

SOSYOLOJİ
DERSİ
KONU
TEKRARI

Yatay Hareketlilik Türleri

Coğrafi Hareketlilik

Bireylerin toplumsal tabaka değiştirmeden sadece coğrafi mekan üzerinde yer değiştirmeleridir.

Örneğin; Kayseri'de çalışan bir öğretmenin tayininin Erzurum'a çıkması

Mesleki Hareketlilik

Bireylerin toplumsal tabaka değiştirmeden meslek değiştirmeleridir.

Örneğin; bir manavın işyerini kapatıp bakkal dükkanı açması